

Vrednotenje LEADER/CLLD na lokalni ravni v okviru Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja

Julija Marošek, geografska strokovnjakinja

Ljubljana, 29. maja 2018

- CLLD – nov instrument politike 2014-2020
- Pravne podlage in zahteve
- Zasnova in fokus vrednotenja LEADER/CLLD
- Kakšni so izzivi?

CLLD – nov instrument v strukturi politike EU

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (CLLD) je nov instrument za podporo teritorialni koheziji v obdobju 2014-2020:

- Zagotavlja podporo pri obravnavanju lokalnih potreb v urbanih, podeželskih in ribolovnih območjih
- Mobilizira lokalne potencialne in krepí povezovanje med akterji v podprtih območjih
- Prispeva k Strategiji Evropa 2020 z odklepanjem pametnih, trajnostnih in vključujočih potencialov rasti po EU

Kaj je posebnost CLLD?

Gradi na načelih!

Osredotoča se na posebna podregionalna
območja

Javno-zasebna partnerstva/lokalne akcijske
skupine (LASi)

Območna in večsektorska
lokalna razvojna strategija

Inovacije

Mreženje

Sodelovanje

CLLD v strukturi politike EU 2014-2020

RAVEN EU

STRATEGIJA EVROPA 2020
ZA PAMETNO, TRAJNOSTNO IN VKLJUČUJOČO RAST

Kohezijska/regionalna
politika

Skupna kmetijska politika

Skupna ribiška politika

ESRR

ESS

KS

EKSRP

EKJS

ESPR

Skupni strateški okvir

NACIONALNA
RAVEN

Partnerski sporazum

PROGRAMSKA
RAVEN

Operativni programi,
financirani iz ESRR in ESS

Operativni programi,
financirani iz EKSRP

Operativni programi,
financirani iz ESPR

LOKALNA
RAVEN

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

Mestna, polmestna in
podeželska območja
ESRR, ESS

Podeželska območja
EKSRP

Ribolovna območja
ESPR

Zakaj vrednotimo LEADER/CLLD ?

Vrednotenje zagotavlja...

Odgovornost in preglednost

- **Pokaže** ustreznost, uspešnost, učinkovitost, rezultate in vplive
- **Prikaže** prispevek LEADER/CLLD k nacionalnim/regionalnim in EU ciljem
- **Pokaže** dodano vrednost LEADER/CLLD

Kolektivno učenje

- **Spoznati**, kaj deluje in kaj ne
- **Izboljšati** zasnovo in izvajanje LEADER/CLLD
- **Zagotavlja**, da se metoda LEADER pravilno uporablja
- **Ozaveščanje** o dodani vrednosti LEADER/CLLD

PARTNERSKI SPORAZUM

RAVEN PRP

Splošni cilji SKP, prednostne naloge razvoja podeželja in njihova prednostna področja

- 1A 1B 1C 2A 2B 3A 3B 4A 4B 4C 5A 5B 5C 5D 5E 6A 6B 6C

Dodana vrednost PRP

LEADER/
lokalni razvoj,
ki ga vodi
skupnost

Metoda LEADER: od spodaj navzgor, partnerstvo, mreženje in sodelovanje, strategije za posamezna območja in večsektorske strategije, inovacije.

Izvajanje na ravni PRP

Izvajanje na ravni LAS

Dodana vrednost LAS

Območja LAS in prebivalstvo

Lokalna partnerstva

Strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost

+ lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost, iz drugih skladov ESI

LOKALNA RAVEN

Vodenje in animacija LAS

Koncept vrednotenja LEADER/CLLD

Pravni okvir za vrednotenje LEADER/CLLD na ravni PRP

Organi upravljanja morajo...

(Uredba 808/2014)

Programirati LEADER/CLLD znotraj intervencijske logike PRP kot prednostno področje 6B "Spodbujanje lokalnega razvoja v podeželskih območjih" (6A v UK-Anglija)

V načrtu vrednotenja v PRP opisati:

- **Teme in aktivnosti vrednotenja** povezane s prispevki LEADER/CLLD strategij
- **Podpreti** vrednotenje na ravni LAS

Zagotoviti vrednotenje, tj.

- Oceno prispevka **LEADER/CLLD** k ciljem Prednostnega področja **PRP**
- **Odgovoriti na ustrezna skupna vprašanja za vrednotenje**
- Oceniti **prispevek k Strategiji** za pametno, trajnostno in vključujočo rast

CMES za vrednotenje LEADER/CLLD na ravni PRP

(Uredba 808/2014)

Skupna vprašanja za vrednotenje

- CEQ17 za Prednostno področje 6B "V kolikšni meri je ukrepanje v okviru programa razvoja podeželja podprlo lokalni razvoj podeželskih območij?"
- Druga CEQ vezana na prednostna področja, h katerim LEADER/CLLD prispeva sekundarno

Skupni kazalniki učinka in ciljni kazalniki, ki se nanašajo na LEADER/CLLD

Podatki za LEADER/CLLD, opredeljeni v podatkovni bazi za operacije II. Stebra se zbirajo za kazalnike učinka in ciljne kazalnike preko sistema spremljanja

Država članica opredeli:

- Programsko specifična vprašanja za vrednotenje in programsko specifične kazalnike za programsko specifične LEADER/CLLD teme
- Dodatni kazalniki– kadar s skupnimi kazalniki ni mogoče odgovoriti na skupno vprašanje za vrednotenje

Obvezno

Ocena prispevka LEADER/CLLD k prednostnim področjem PRP RDP glede učinkovitosti in uspešnosti, merjeno s skupnimi, dodatnimi in programsko specifičnimi kazalniki rezultata

Prispevek k Strategiji Unije za pametno, trajnostno in vključujo rast preko izračuna neto prispevka k spremembi vrednosti kazalnikov vpliva SKP

Ugotovitve se uporabijo za odgovore na vprašanja za vrednotenje

Priporočeno

Ocena

- **Mehanizma za izvajanje LEADER/CLLD pri zagotavljanju izvajanja metode LEADER**
- **Dodana vrednost LEADER/CLLD** (izboljšano upravljanje, družbeni kapital, izboljšani rezultati in vplivi PRP)

Pravni okvir za vrednotenje LEADER/CLLD in CMES na ravni LAS

Naloga za LASe – spremljanje izvajanja SLR in podprtih operacij, izvajanje specifičnih dejavnosti vrednotenja povezanih s strategijo (Člen 34.3 g Uredbe 1303/2013)

Novo!

(Člen. 33, 34 & 35 Uredbe 808/2014)

SLR mora vključevati:

- Hierarhijo ciljev in merljivih ciljnih vrednosti za **učinke ali rezultate**
- **Opis ureditve** spremljanja in posebnih ureditev za vrednotenje
- Alokacijo tekočih stroškov za spremljanje in vrednotenje

CMES za LEADER/CLLD na lokalni ravni:

- Določitev skupnih učinkov za projekte in ciljne kazalnike ter kazalnike rezultata

LAS opredeli:

Posebna vprašanja za vrednotenje na ravni SLR ter **kazalnike** vezane na SLR

Kako organizirati vrednotenje na ravni LAS?

LAS ima naslednje možnosti za izvajanje dejavnosti vrednotenja:

Samoocenjevanje

ali

Vrednotenje

ali

**Kombinacija
samoocenjevanja in
vrednotenja**

Pravna zahteva, da vrednotenje izvajajo notranji ali zunanji strokovnjaki, ki so funkcionalno neodvisni od organov, pristojnih za izvajanja programa, opredeljena v čl. 54(3) Uredbe (EU) št 1303/2013, **se ne uporablja za SLR.**

Člen 54(1) se uporablja za OP in PRP, ne pa za SLR.

Kako organizirati vrednotenje na ravni LAS?

Samoocenjevanje

Vrednotenje

Zakaj?

Dokažite dosežke SLR in rezultate drugih dejavnosti LAS, npr. tiste, ki zagotavljajo izvajanje metode LEADER in kažejo njeno dodano vrednost na lokalni ravni.
Spodbujajte učni proces za uspešnejše in učinkovitejše načrtovanje in izvajanje pristopa LEADER/CLLD na lokalni ravni

Kdo?

Organi LAS (skupščina, organi odločanja), ki **so vključeni v/odgovorni** za načrtovanje in izvajanje SLR in drugih dejavnosti LAS (npr. sodelovanje in animacija)

Neodvisni organi (npr. izvajalec vrednotenja PRP ali najet strokovnjak za vrednotenje), ki **niso vključeni v/ odgovorni** za načrtovanje in izvajanje SLR ali nobene druge dejavnosti LAS

Kaj?

Ocenite **dosežke strategije lokalnega razvoja**, ki ga vodi skupnost, in **drugih dejavnosti LAS**, izvajanje metode **LEADER** in **dodano vrednost**, ki jo ustvarja pristop CLLD

Na kakšni podlagi?

Predvsem podatki o **spremljanju** in **ugotovitve na podlagi participativne kvalitativne ocene**

Podatki o spremljanju in drugi **kvantitativni podatki** (statistični podatki) **ter informacije sestavljajo kvalitativne raziskave**, vključno s participativnim pristopom

Rezultat?

Samopremislek o lastni uspešnosti LAS ter dosežkih SLR, in drugih dejavnosti LAS (sodelovanje in animacija itd.)

Neodvisne ugotovitve o dosežkih SLR in drugih dejavnosti LAS (sodelovanje in animacija itd.)

Obvezno

Pravne zahteve:

- Pripraviti opis ureditve za **spremljanja in vrednotenja** lokalne razvojne strategije
- LAS **spremlja** in izvaja dejavnosti **vrednotenja** v povezavi s **strategijo SLR** in skladno s členoma 33 in 34 Uredbe (EU) št. 1305/2013 (Poglavje 1.2.2)

Priporočeno

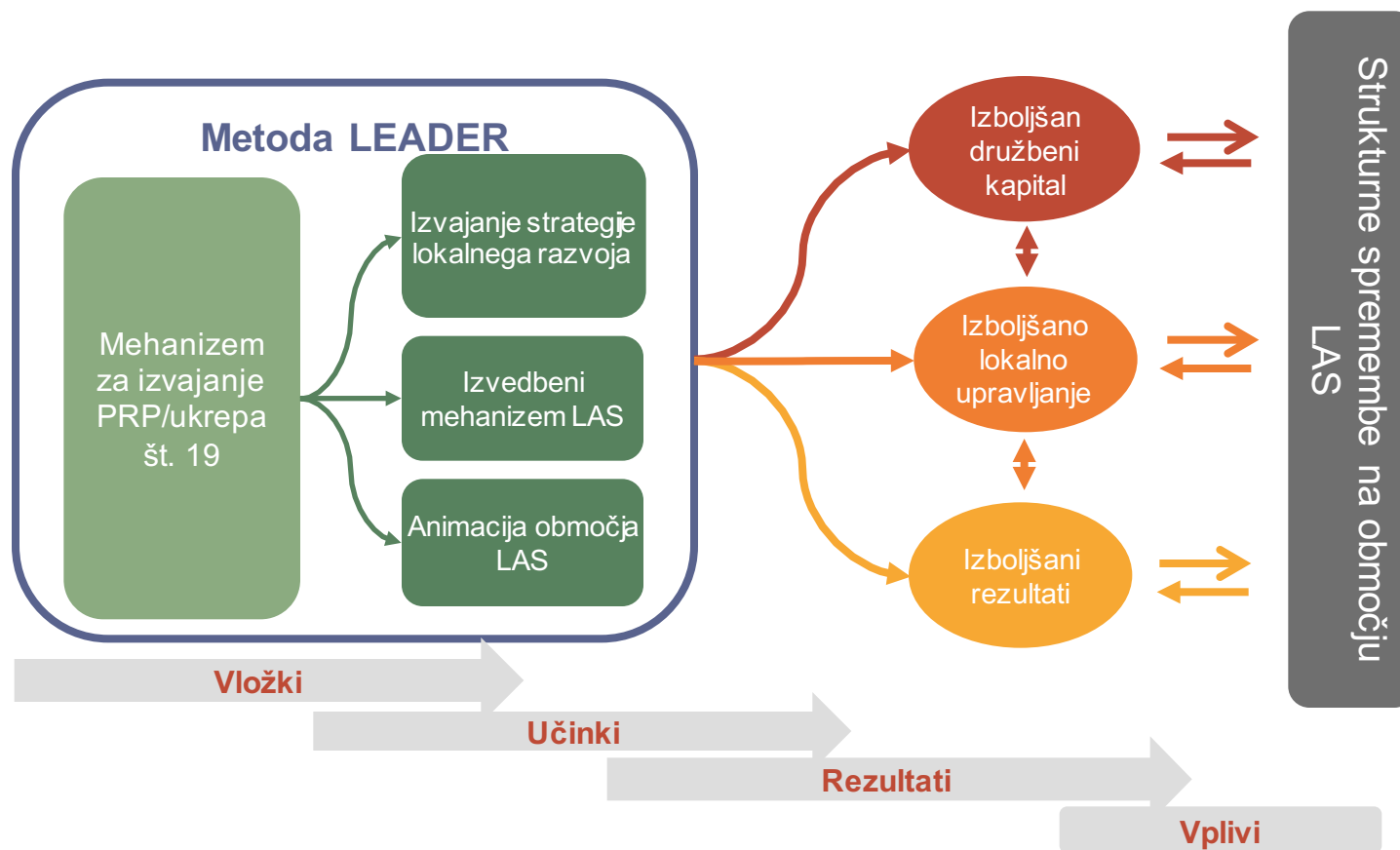
Ocena:

- **Animacije LAS**
- **Mehanizma za izvajanje LEADER/CLLD pri zagotavljanju metode LEADER**
- **Dodane vrednosti LEADER/CLLD**

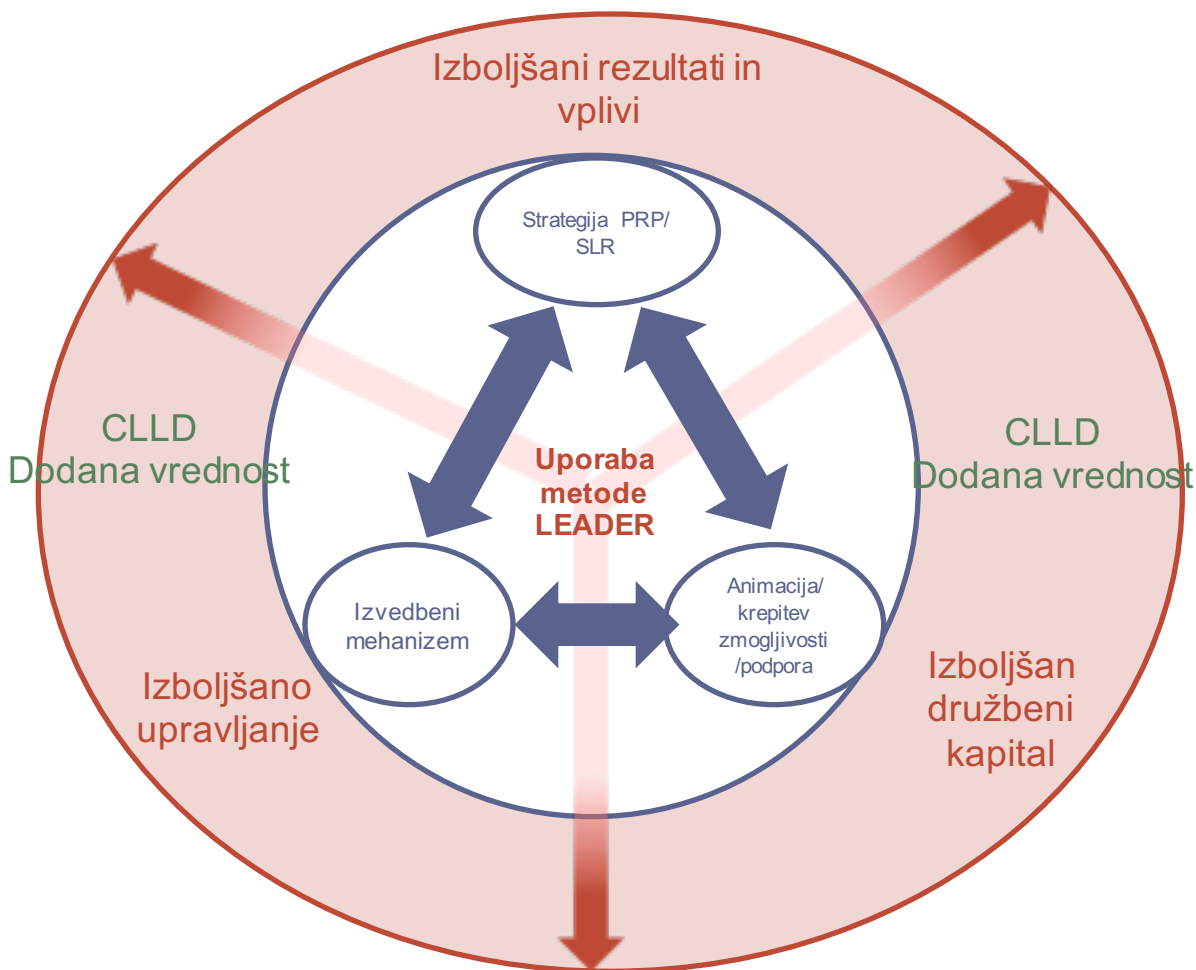
Poudarek vrednotenja LEADER/CLLD na ravni LAS

..... Dodana vrednost CLLD

Kaj je dodana vrednost LEADER/CLLD?

Koristi, dosežene preko pravilne uporabe metode LEADER, primerjamo s koristmi, ki bi bile dosežene brez uporabe te metode.

Kako se dodana vrednost lahko opazi?

Kako se dodana vrednost lahko opazi?

Kako se dodana vrednost lahko opazi?

Proces vrednotenja (samooocenjevanja) na ravni LAS

Načrtujte

- Zakaj izvesti dejavnosti vrednotenja?
- Kako bi morale biti dejavnosti vrednotenja organizirane (časovni raspored, sredstva)?
- Kaj je treba vrednotiti?

Pripravite

- Katera so vprašanja za vrednotenje na ravni LAS?
- Katere informacije so na voljo?

Strukturirajte

- Kateri pristop/metodo uporabiti?

Izvedite

- Kako zbrati podatke?
- Kako analizirati informacije?
- Kako bi bilo treba presoјati vprašanja za vrednotenje?

Poročajte

- Kdo bi moral prejeti ugotovitve vrednotenja, kdaj in v kakšni obliki?
- Katera poročila so potrebna?
- Kako je mogoče uporabiti nadaljnje spremljanje ugotovitev vrednotenja?

Korak 1: Načrtovanje

Obvezno

a. SLR vsebuje opis ureditve spremljanja in vrednotenja strategije

Priporočeno

- b. Določite posebno ureditev za vrednotenje/samoocenjevanje na lokalni ravni
- c. Opišite namen in cilje vrednotenja/ samoocenjevanja
- d. Dogovorite se o organizaciji in usklajevanju dejavnosti vrednotenja/samoocenjevanja
- e. Načrtujte teme in dejavnosti vrednotenja/samoocenjevanja
- f. Zagotovite podatke in informacije za vrednotenje/samoocenjevanje
- g. Zagotovite potrebne zmogljivosti za vrednotenje/samoocenjevanje
- h. Določite časovni potek vrednotenja/samoocenjevanja
- i. Načrtujte sporočanje in nadaljnje spremljanje
- j. Opišite načrtovana sredstva za vrednotenje/samoocenjevanje

Korak 2: Priprava

Obvezno

V pravnih aktih
ni natančnih
opredelitev

Priporočljivo

- a. Pripravite se na oceno dejavnosti LAS:
  - Preverite usklajenost intervencijske logike vaše SLR;
  - Povežite intervencijsko logiko z elementi vrednotenja SLR,
- b. Oblikujte vprašanja za vrednotenje ter kazalnike za oceno mehanizma izvajanja ter animacijske dejavnosti.
- c. Oblikujte vprašanja za vrednotenje za analizo pričakovanih vplivov z vidika dodane vrednosti SLR na lokalni ravni.

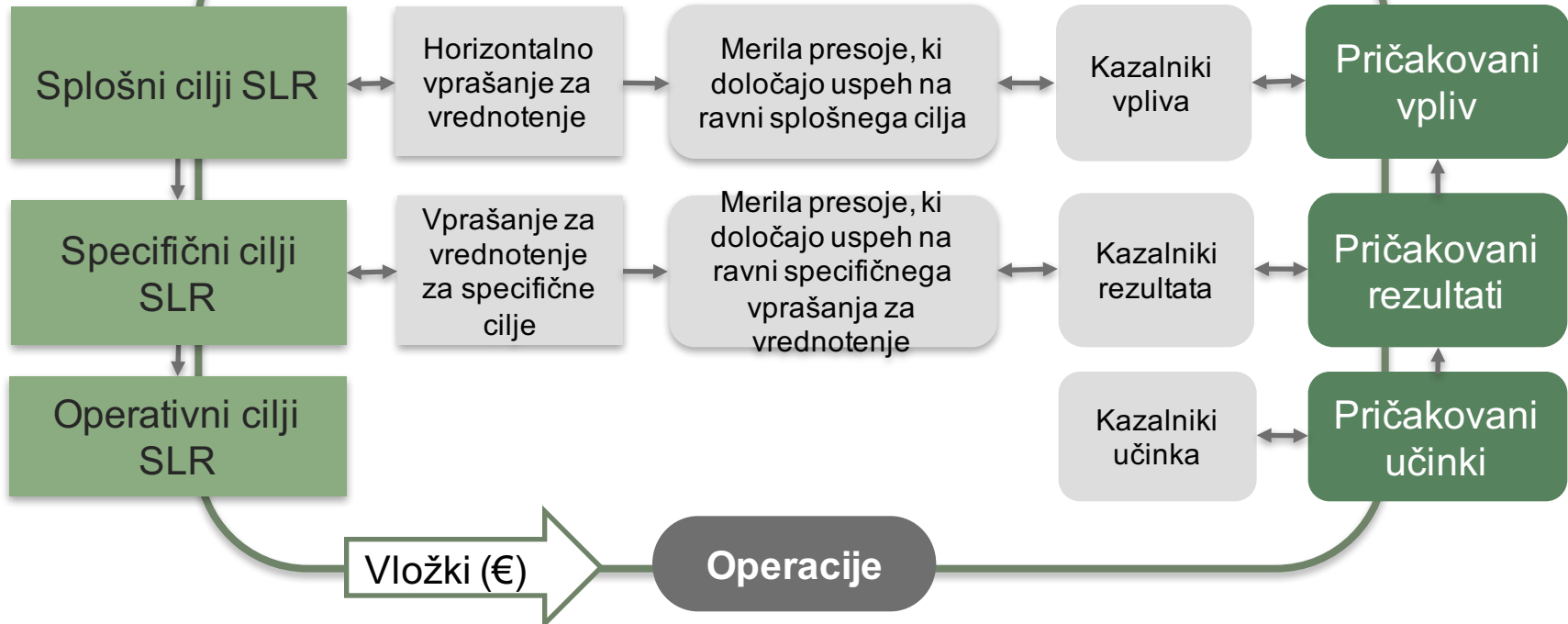
Preveritev skladnosti intervencijske logike SLR in elementov vrednotenja

Cilji EU 2014 - 2020

SWOT in
ocena potreb

Uspešnost

Učinkovitost

Primeri elementov vrednotenja za oceno SLR (obvezna komponenta)

Vprašanje za vrednotenje:

V kolikšni meri je SLR spodbudila nastajanje novih mikro podjetij in povečala konkurenčnost obstoječih podjetij?

Merila presoje	Kazalniki	
	Učinka	Rezultata
<ul style="list-style-type: none"> - Ustanovljena so bila mala podjetja - Mala podjetja so diverzificirala svojo dejavnost - Povečala se je razno-likost proizvodov/ ponudb malih podjetij <ul style="list-style-type: none"> - Mala podjetja so se razvila - Povečala se je raznolikost strank 	<ul style="list-style-type: none"> - Število podprtih malih podjetij - Število novih proizvodov/ponudb, ki so jih razvila podprta mala podjetja - Skupna vrednost naložb v podprtih projektov 	<ul style="list-style-type: none"> - Ustvarjena delovna mesta v podprtih projektih - Bruto dodana vrednost podprtih malih podjetij - Povečanje števila in različnih tipov potrošnikov

Povezava metode LEADER z izvedbenim mehanizmom na lokalni ravni (**primer**)

Metoda LEADER

Od spodaj navzgor

Javno-zasebno partnerstvo

Strategija za posamezno območje

Večsektorske strategije

Inovacije

Mreženje

Sodelovanje

V kolikšni meri so izvedbeni mehanizem in animacijske aktivnosti zagotovili uporabo metode LEADER na lokalni ravni?

LEADER/CLLD izvedbeni mehanizem – primeri

(faze na lokalni ravni, ki so pod nadzorom LAS)

Razvoj in priprava SLR

- Krepitev zmogljivosti na ravni LAS
- Vključevanje lokalnih prebivalcev
- Mapiranje virov
- Odločitev o potrebah in prioritetah, ki naj jih obravnava SLR
- Priprava SLR
- ...

Izvajanje strategije

- Vodenje LAS
- Animacija prebivalcev v območju LAS
- Krepitev zmogljivosti upravičencev SLR
- Javni razpisi, ocenjevanje in izbor projektov
- Izvajanje projektov
- ...

Spremljanje in vrednotenje SLR

- Spremljanje projektov
- Samoocenjevanje SLR in dejavnosti LAS
- Vrednotenje SLR, izvajanje metode LEADER, dodana vrednost CLLD, ...

Primeri elementov vrednotenja za oceno dodane vrednosti CLLD na lokalni ravni (Priporočeno)

Vprašanja za vrednotenje lahko preučijo:

Izboljšanje
družbeni
kapital

- Zmogljivost lokalnih akterjev za organiziranje v različnih oblikah partnerstev, mrež, lobijev, interesnih ali solidarnih skupin; razvoj premostitvenih in povezovalnih sposobnosti
- Povečanje zaupanja in zavesti med akterji v območju LAS
- Ozaveščenost o lokalni identiteti in podobi ter prepoznavnosti območja, njegovih ljudi, virov in proizvodov
- Omogočanje in spodbujanje mlajše generacije, da svojo prihodnost poveže z vizijo območja, v katerem živijo

Primeri elementov vrednotenja za oceno dodane vrednosti CLLD na lokalni ravni (Priporočeno)

**Izboljšano
lokalno
upravljanje**

Vprašanja za vrednotenje lahko preučijo:

- Vključenost različnih akterjev v dinamičen in interaktiven način družbenega učenja, njihova različnost in zastopanost
- Mehanizmi usmerjanja in upravljanja (hierarhija, partnerstva, interakcijska solidarnost)
- Krepitev razmerij medsebojne odvisnosti lokalnih akterjev na podlagi lokalne identitete in/ali skupnega interesa
- Sodelovanje in mreženje (npr. preučitev, v kolikšni meri so LAS dobile osrednje mesto kot razvojni akterji v območju)
- Vloga akterjev v strukturah moči

Primeri elementov vrednotenja za oceno dodane vrednosti CLLD na lokalni ravni (Priporočeno)

Izboljšani
rezultati

Vprašanja za vrednotenje lahko preučijo:

- Vrsta in kakovost projektov, podprtih po metodi LEADER, v primerjavi z drugimi podpornimi shemami
- Ali imajo novi ali različni nosilci projektov možnost pridobiti podporo za svoje dejavnosti v primerjavi z drugimi podpornimi shemami
- V kolikšni meri so bile obravnavani novi potenciali območja in obujeni z dejavnostmi LAS
- Koliko so dejavnosti LAS spodbujale inovacije
- Razširitev skupine potencialnih upravičencev, večja lokalna mobilizacija in posredno spodbujanje tistih, ki niso upravičeni, k sodelovanju v razvojnem procesu.

KORAKA 3 and 4: Strukturiranje in izvajanje

Obvezno

- a. Zberite podatke na podlagi zbirke podatkov o operacijah za vrednotenje PRP *(povezano s skupnim naborom kazalnikov skupnega sistema spremljanja in vrednotenja (CMES) za pristop LEADER/CLLD in programsko specifične kazalnike, ki jih opredeli OU)*

Priporočeno

- b. Odločite sa za pristop k vrednotenju/samoocenjevanju
- c. Zagotovite, da podatki in informacije ustrezajo potrebam vrednotenja/samoocenjevanja
- d. Zagotovite zbiranje podatkov in informacij
- e. Zbrane podatke in informacije analizirajte z uporabo metod in orodij vrednotenja
- f. Razložite ugotovitve vrednotenja, odgovorite na vprašanje za vrednotenje ter pripravite zaključke in priporočila.

KORAK 5: Poročanje in razširjanje

Obvezno

- a. Podatke o spremljanju poročajte organu upravljanja/ plačilni agenciji

Priporočljivo

- b. Poročanje o ugotovitvah vrednotenja/samoocenjevanja
- c. Sporočanje in razširjanje ugotovitev vrednotenja/samoocenjevanja
- d. Zagotovite nadaljnje spremljanje ugotovitev vrednotenja/samoocenjevanja

Zakaj LAS-om svetujemo nadaljnje spremljanje ugotovitev vrednotenja/samoocenjevanja?

To pomaga....

- Zagotavljati javno odgovornost in preglednost lokalnega upravljanja
- Olajšja razpravo z deležniki o opredelitvi prednostnih nalog SLR
- Izboljšati strateško zasnovo in izvajanje strategije
- Motivirati deležnike in upravljalce LAS k aktivnemu sodelovanju pri izboljševanju delovanja LAS ter spodbujati kulturo organizacijskega učenja
- Krepiiti uporabo metode LEADER
- Ustvarati več dodane vrednosti CLLD

Kakšno podporo LAS-i lahko pričakujejo pri vrednotenju na lokalni ravni?

Organi upravljanja...

Korak 1 - NAČRTOVANJE	KORAK 2 - PRIPRAVA	KORAKA 3 & 4 – STRUKTURIRANJE & IZVAJANJE	KORAK 5 – POROČANJE IN RAZŠIRJANJE
<ul style="list-style-type: none"> Zagotovijo INTERNI PRIROČNIK za vzpostavitev opcijskega skupnega sistema M&E/samoocenjevanja za vse LAS Oblikujejo minimalne zahteve glede ureditve M&E ki naj se vključijo v SLR Analizirajo potrebe in and vzpostavijo načrt krepite usposobljenosti s programi usposabljanja za LAS Priskrbijo orodje za razvoj načrta komuniciranja za vrednotenja Opredelijo finančne vire za M&E v tehnični pomoči PRP 	<ul style="list-style-type: none"> Priskrbijo matriko za preverjanje usklajenosti intervencijske logike SLR Predlagajo izbirna programsko-specifična vprašanja za vrednotenje in kazalnike povezane s SLR, izvedbenim mehanizmom LEADER/CLLD in dodano vrednostjo. Pripravijo standardni osnutek za Projektno nalogo za izvedbo vrednotenja (izbirno). 	<ul style="list-style-type: none"> Zagotavljajo metodološke smernice a LAS glede pristopov vrednotenja in primernih metod za lokalno raven. Zagotovijo dostop do zbirke podatkov o operacijah za uporabo pri samoocenjevanju in vrednotenju. 	<ul style="list-style-type: none"> Podpora (ali priročnik) za posredovanje podatkov o spremljanju v poročilih. Priskrbijo osnutek poročila ovrednotenju/sa mocenjevanju in/ali načrt komuniciranja za vrednotenje.

Kakšno podporo lahko LAS pričakujejo pri vrednotenju na lokalni ravni?

Mreža za podeželje...

KORAK 1 - NAČRTOVANJE	KORAK 2 - PRIPRAVA	KORAKA 3 & 4 – STRUKTURIRANJE IN IZVEDBA	KORAK 5 – POROČANJE IN RAZŠIRJANJE
<ul style="list-style-type: none"> • Zagotavlja paket usposabljanja in podporo pri usposabljanju, prilagojeno LAS-om. (npr. kako načrtovati vrednotenje SLR) • Organizira prenos znanja glede načrtovanja M&E med LAS-i	<ul style="list-style-type: none"> • Izvaja usposabljanje za LAS-e o tem, kako oceniti intervencijsko logijo, kako oblikovati specifične elemente vrednotenja, kako pripraviti projektno nalogo za opsijsko vrednotenje. • Organizira izmenjavo dobrih praks glede kazalnikov na ravni LAS, evalvacijskih vprašanja, primerov projektne naloge, idr.	<ul style="list-style-type: none"> • Ponudi usposabljanje/izmenjavo o tem, kako uporabiti metodologije vrednotenja in zbiranje podatkov za vrednotenje/samooce njevanje na ravni LAS • Omogoča prenos izkušenj vrednotenja na lokalni ravni.	<ul style="list-style-type: none"> • Zagotavlja usposabljanje za LAS • Organizira izmenjavo dobrih praks

Nezavezujoče smernice...

... pomagajo deležnikom izvesti naloge, ki so povezane z vrednotenjem LEADER/CLLD na ravni PRP in LAS.

Ciljne skupine:

- Organi upravljanja
- Lokalne akcijske skupine
- Evalvatorji
- Mreže za podeželje
- EK

Smernice so objavljene na
<https://enrd.ec.europa.eu/evaluation/>
Prevedene v jezike EU(december,2017)

Hvala za vašo pozornost!

European Evaluation Helpdesk for Rural Development
Boulevard Saint Michel 77-79
B-1040 Brussels
Tel. +32 2 7375130
E-mail info@ruralevaluation.eu
<http://enrd.ec.europa.eu/evaluation>